Саборност 11 (2017) 1–11

УДК 271.2-42
299.5:271.2

Оригинални научни рад

Ставрос Јагазоглу*

Атински универзитет, Богословски факултет, Атина

Вера и етос Православне Цркве

Abstract: Циљ овог истраживања је анализа етоса који је развила, обликовала и устоличила секуларизација Цркве на Западу, преко етике усиократије, односно владавине природе, преко јуридичке етике и цивилизације новијег доба. Затим, даћу један кратак опис и процену отуђености православног етоса са посебним нагласком на проблеме у савременом православљу. Верска отуђеност, као лажно образовање хришћанског етоса, везана је за секуларизацију Цркве код западних хришћана која се развијала унутар структуре и организације црквеног живота, подривајући и саму истину Цркве. Полазишта и претпоставке цивилизације новог доба и потрошачког доброжитија смештана су обратно у верску метафизику западног хришћанства, реалност која тумачи сам појам секуларизације. У том контексту захтева се нови приступ Цркве и њене теологије савременим изазовима.

Key words: етос, вера, савремена цивилизација, теологија личности, евхаристијска теологија.

Циљ овог истраживања је анализа етоса који је развила, обликовала и устоличила секуларизација Цркве на Западу, преко етике усиократије, односно владавине природе, преко јуридичке етике и цивилизације новијег доба. Затим, даћу један кратак опис и процену отуђености православног етоса са посебним нагласком на проблеме у савременом православљу. Верска отуђеност, као лажно образовање хришћанског етоса, везана је за секуларизацију Цркве код западних хришћана која се развијала унутар структуре и организације црквеног живота, подривајући и саму истину Цркве. У теолошкој традицији Запада, која се бавила истином о Богу и свету на основу онтологије природе и јуридичке етике, наилазимо на почетне симптоме секуларизације хришћанског етоса. Цена овог устоличења секуларизације, не само да је задала ударац истини и јединству Цркве, већ је утрла пут и таквим историјским развојним токовима који су неизбежно скренули у запећак, у пропалу, банкротирану етику. Просветитељство, као ново грађанско ослобођење од трансцедентних облика, покушало је да примени у свету све што је хришћанска вера обећавала на метафизичком

* stavrosyang@gmail.com

плану. Полазишта и претпоставке цивилизације новог доба и потрошачког доброжитија смештана су обратно у верску метафизику западног хришћанства, реалност која тумачи сам појам секуларизације.

Етос западне цивилизације

Секуларизација је на православни Исток стигла са Запада, увезена ја као накупачка, препродавана роба. То, поред историјских околности, изражава очевидно или отупљење или разводњавање критеријума које је образовало у прошлости православно предање. Са исклизнућима и одступањима у православном етосу наставља се и у наше доба, откривањем пресудне нагрижености православној самосвести. Међутим, православно предање које одбија конвенционалну етику и тежи да сачува евхаристијско гледање на свет и на живот, поред својих одбрамбених интровертности и стерилних одмеравања са Западом, може и мора да дâ предлог за живот и за културу коју његов етос садржи. Као што је етос личности повезан са овим питањем и жели да превазиђе биолошку нужност индивидуе, тако и на плану еклисиологије етос Цркве прима у себе реалност света како би га преобразио у своју истину и искуство. Црква постоји да би их обухватила, да би их инкорпорирала у своја недра и спасила свет, пружила му смисаону пуноћу и егзистенцијалну неповредивост. Хришћанство, посматрано из угла западне културе, изгледа да је подбацило у институционалном смислу. Црква уместо да оцрквењује, тј. да уједињује свет, корак по корак саобразила се са конвенционалним облицима у свету. Ова секуларизација Цркве која се налази на потпуно супротној страни од евхаристијског етоса и постојања света на основама православља одговорна је, и то значајно, за образовање савременог света. Ма колико звучало чудно, савремена западна цивилизација, тј. њен начин живота, има своје историјско полазиште у верској метафизици западног хришћанства као отуђености и деформацији аутентичног етоса Цркве. А овакав прилаз је чудан зато што се у наше доба, као никада до сада, тешко може приметити било какво афирмативно везивање хришћанства са егзистенцијалним проблемима и истинским потребама човека. Црква, онаква какву ју је развило западно хришћанство, иако на теоретском плану не црпе своје порекло од овога света, поистоветила се толико са овим светом да се данас сматра у историјском и друштвеном смислу да она просто обитава у њему. У друштвеном положају маргинализована и декоративна улога Цркве сведочи о њеном неуспеху на делу и нефункционалном односу са савременом потрошачком културом лагодног живота и са вапијућим проблемима света и човека.

У овом поглављу покушаћемо да скицирамо стадијуме лажног образовања хришћанског етоса на Западу. Ово питање није намерно покренуто да би се демонстрирала нека освета православља конфесионалног типа

или покренула полемика са Западом, већ зато што је, по свему судећи, то само верско отуђење продрло и до православних, и то дефинитивно на светском плану. Неуспех западног хришћанства не представља повод за неки православни реванш зато што у нашем добу не постоје затворене хришћанске заједнице или различите идеолошке завесе, већ имамо јединствени свет у свој шароликости својих лепота и културних израза. Савременом свету је потребно да нађе своје изгубљено тежиште, да нађе своје витално, а не површно јединство. Када говоримо данас о личности ми не подразумевамо под тим ништа друго до индивидуу са својим биолошким постојањем, што се може схватити и њеним вишим духовним изразима. Није само реч о бедном, сиромашном речнику, који истим речима говори о двема различитим стварима, већ о озбиљнијој немоћи да схватимо ту разлику. Та немоћ постоји захваљујући западној богословској традицији која је разрадила тријадолошку норму на основи индивидуе и природе, а не на дубоко теолошкој основи поимања личносне ипостаси. Свети Августин схвата божанско јединство без личности. Бог не значи првобитно личност Оца, већ уопште божанство као безличну и неипостасну природу. Као највише биће, безлична божанска природа претходи у егзистенцијалном смислу личностима, које из ње искрсавају као интерни односи антитезе те природе. Тројство те личности није ништа друго до резултат процеса пражњења и интерне нужности природе.

Уједно, Августин је утврдио и психолошко тумачење Тројичних личности, према његовом мишљењу потребан је један психолошки индивидуалитет човека који располаже умом, разумом и духом, да би се дефинисали по принципу пропорционалности и индукције, аналогијом, природа и исходиште Свете Тројице. Појам божанскога по људској слици помрачио је и раслабио Тројичну веру и побожност на Западу, односно, истину и етос личности. Filioque, као последица таквог гледања, назначује непостојање не само јасне разлике између личности и природе, већ давање приоритета јединству божанске природе на уштрб начела о личном начину постојања (уп. Ζηζιούλας, 2014). За време пуног процвата схоластичке мисли, у средњем веку, владала је теологија природе и није се знало за истину личности. Појам Бога схватао се као предмет интелекта, организован је у затвореном систему на основу правила логичке објективности и утилитаристичког позитивног или природног знања. Човеков интелект, примењујући схоластички метод, може се у логичком смислу свести на објективистичко постојање Бога, и схвата се као безлична нужност апсолутног бића. Апсолутно биће, Бог, схвата се као најстарије биће и стоји на пирамиди бића као индивидуа на небу која својим испитивачким погледом окамењује човека, а потом се такође и Бог прогања на небеса, он више нема везе са личном перипетијом људског постојања. Еклисиолошке примене једне овакве онтологије изродиле су примат и непогрешивост папе, као и преимућство глобалистичке и централистичке структуре

институалистичке Цркве наспрам вишеструкости помесних Цркава (уп. Midić, 2016). Захтеви за аутентичношћу и доказима истине, али и могућност њеног наметања људима, створили су римокатолички универзализам као први облик глобализма и тоталитаризма у Европи, макар то било и у име трансцедентности. Секуларизација институције Цркве достиже свој врхунац онда када активира механизме повиновања теократској визији папске владавине читавим светом (уп. Krstić, 2012). Инквизиција, борба из сенке, раскол са православним Истоком, крсташки ратови, реформација и антиреформација, верски ратови у Европи, па и све ово што се данас дешава, а што Срби боље знају (уп. Midić, 2015), све то представља само практичну примену етоса секуларизације Цркве на Западу. Побијање истине личности у богословљу и утамничење Бога у безличној природи превели су однос Бога и човека у верски утилитаризам и јуридичку етику. Христово Јеванђеље преметнуло се у кодекс апсолутне и безличне етике која заповеда да се држе наредбе, правила и забране, сејући вечне казне и награде. Језгро свеоптужујуће или шиканирајуће етике лежи у замисли о индивидуалном спасењу и замајац је вечнога пакла. Пастирствовање о паклу и казни преиначило је веру Цркве у религију пакла, закона и кажњавања. Пастирствовање о паклу преиначило је: 1) Бога у џелата који надзире логички ред и поредак вредности, 2) човека у грешника вреднога осуде, кога мори синдром кривице, те се себично приклања радњама које имају вредну плату, 3) свештенике, клир, у бизнисмене једног метафизичког монопола, свештенократске и склеротичне структуре; 4) богословље у рационалистички изум који приморава својим позитивизмом и научношћу и, најпосле, 5) историју у луткарско позориште са коначном трагичном дестинацијом и непостојањем слободе. Оваква слика о вери развијала се у средњовековној народној побожности, преко једне теорије која је имала своје корене код Августина, а којој су финалну обраду дали Анселмо, Абелар и Тома Аквински. Реч је о задовољењу божанске правде, која је повезана са индивидуалним оправдањем, избављењем и метафизичким општењем људи са Богом. Преступање божанске заповести од стране човека и његов грех пореметили су божанску правду, повредили величанство Бога. Бес и гнев Божији нису се дали задовољити само кажњавањем човека смрћу, тражило се заузврат да се плати цена која ће бити једнака овој увреди Бога, нека бесконачна цена за умилостивљење која би могла успоставити равнотежу у нарушеном поретку божанске правде. Бог Отац кажњава свог Сина крсном жртвом да би задовољио своју разгневљену правду, да би грешно и криво човечанство нашло милост.

Оваква јуридичка теологија утицала је пресудно на образовање хришћанске етике на Западу. Етос живота у Христу није гледао да динамички преобрази човека и свет, већ само да избегне грех. У истом духу, свете тајне Цркве не представљају пројаве есхатолошког етоса, већ религијске дужности које се сматрају средствима благодати. Штавише, благодат се

схвата у објективном смислу као тварни створени хабитус, навика верника, а стиче се или вером или добрим делима. Теорија о задовољењу божанске правде, упркос томе што је била прихваћена и од Лутера и од Калвина, постала је званична догма на антиреформаторском Тридентском сабору. Проблем између католика и протестаната огледа се само у начину на који човек усваја, оприсутњује резултате умилостивљујуће жртве Христове добрим делима или самом вером. Човек, пак, без обзира на све, остаје грешан. Оваква теорија достојна жаљења скончала је у чувеним опроштајницама, опроштајним граматама, будући да је новчани откуп грехова утемељен теолошки још од времена Томе Аквинског. Отпуштање грехова правда се или славом Божијом или коришћу Цркве или личном, приватном коришћу верника. Реформација је очистила ту митолошку творевину од бруталних елемената и васпоставила их на духовном плану у оквирима индивидуалне етике, која треба да приушти индивидулано оправдање и спасење без икакве градације или посредништва, узимајући за једини ауторитет Свето писмо. Владавина логике, морални утилитаризам и потреба за објективним ауторитетом и даље су представљали особине на којима је утемељена протестантска реакција на Римокатоличку Цркву. Особа се сада ослобађа од римокатоличког конгрегационализма и апсолутизује се у реформацији. Тако се приоритет природе у односу на индивидуу пребацио дефинитивно у протестантизам. Преимућство индивидуе, а не колективизам, сада детерминише и чини основу религиозности, логике, врлине и спасења. Верски антагонизам и поларизација на протестанте и католике, будући да је драматично дала печат току западне цивилизације, утрла је пут просветитељству. Рационалистичка теорија доказа, објективизације истине, Бога, света и човека, бављење индивидуалним спасењем и оправдањем, те потчињавање живота стандардизованој религијској пракси, уступили су сада место владавини и уређењу земаљских ствари. Грађански либерализам, развој науке и технологије, скренули су и деградирали, корак по корак, хришћанску веру до умишљене апстрактне етике, прогнали су Бога на небеса да би мало касније јавили његову смрт. Место одсутног Бога добило је једно ведро, радосно знање, које човека оправдава и награђује га у свету, а не на метафизичком плану. Нове политичке и идеолошке теорије, али поглавито наука и технологија, преузеле су на себе задатак да изврше демитологизацију Бога, да разоткрију тог посланика свеколиког људског незнања, да открију, у име људске слободе и правде, нова божанства земаљске лагодности и напретка. Смрт, Бог, затамњење апсолутног и подбацивање етике у западној култури надомештени су грађанским ангажманом и друштвеним формама, прокламовањем и заговарањем људских права уз побољшање животних услова.

На маргини друштвеног деловања постоји хришћанска вера, обично као једна идеологија која се налази у посрнућу, као ублажавајуће моралисање које жели да побољша у утилитаристичком погледу карактер људи. Уз

то, неки огранци протестантизма као што су: калвинизам, пијетизам, методисти и други, представљали су религијске штаке уз који је ширен и утврђиван капиталистички дух. На супротној страни режимске етике градских хришћана, али исто тако са осећањем маргинализације и историјске неспособности, појавила се закаснела такозвана грађанска теологија револуције. Хришћанска вера, имајући свест о себи као друштвено инфериорном феномену, па чак и имајући синдром кривице, спала је на то да представља проблем грађанске етике са циљем устоличења земаљског Царства Божијег као јединог решења за људски проблем. Исти комплекси супериорности навели су хришћане на Западу да своде своју веру и праксу, као никада до тада, на проблем друштвене неправде, понекад на расизам, на промовисање права жена, на легализацију хомосексуализма, на еколошко ангажовање и друго. Хришћанска етика прати нон-стоп, као прилепак, изборе и визије савременог света.

На заласку двадестог века, када су се идеолошке визије у општој сфери потчиниле капиталистичком систему неолибералне економије и теократске организације, мислена пустош човека и непробојно ништавило човечанства постају кристално јасни. Сада, када су прохтеви институционализовани, оно за шта кажемо да је неопходно гомила се као роба, јасно се види да су сви системи размишљања и организације, поникли од просветитељства па надаље, стајали у служби снажних потреба за допуном и утилитаризмом. Све философије о срећи трудиле су се да истребе синдром кривице праотачког греха, да остваре на земљи све оно што су хришћани обећавали на небу. Француском револуцијом све народне идеологије настојале су да реализују овде и сада земаљску срећу као чудесну, дивну и племениту судбину човека.

Западни човек технолошког изобиља и хиперпотрошње осећа вртоглавицу од незадрживог презасићења и незадрживог благостања. Он жели у вечне благодати својих ужитака и потреба. Он претвара у пост-интернистичку религију своје нихилистичко благостање, тако да чак и крајња граница човечијег живота — смрт, мора бити срећа. Можда би требало да изврши још један мали задатак, да пренесе још великодушније своје благостање и технолошко доброжитије на остале делове човечанства који још увек трпе од друштвене неправде, сиромаштва и неразвијености.

Православни етос

Православо предање источне Цркве сусрело се са секуларизацијом у свом црквеном животу као са преиначењем етоса и истине вере у личности и институције. На православном Истоку секуларизација се појавила првенствено са јересима које су имале различите намере, а све су оне побијале истине јединства Цркве кроз скретање њеног етоса и искуства у идеолошке и моралистичке кривотворине. Непрестана борба јереси

против Цркве сведочи да је источна Црква сачувала истину као искуство и живот, а православни етос је подвиг слободе и превазилажење фалсификоване истине о Богу, свету и човеку као догађају и односу заједнице. Црква прима у себе свет непрестано како би га обновила у границама новога начина постојања које је пројавио Христос. Црква не пружа отпор јересима у оквирима појмовних разлика и плурализма идеја, већ на плану истине јединства пута и живота, који не трпе компромисе. Уосталом, није никако случајна чињеница да је предање источне Цркве придало саборности Цркве да буде квалитативно мерило православља, а не квантитативан појам глобалистичког географског ширења. Наглашавање православља очувало је источну Цркву од устоличења секуларизације. На овај начин, православно предање Цркве дало је смисла једној екуменској васељенској цивилизацији као личном животном ставу, као прихватању и преображавању света у оквиру друштвеног динамизма евхаристијске заједнице и подвижничког етоса личности. Таква култура нити је постојала у свом беспрекорном облику нити је преживела вечност, како се дешава са свим облицима историје, међутим, открила је динамику Цркве која прима у себе и преображава. Век пре пада Цариграда долази до првих удара на богословску мисао и тада почињу да се преводе Свети Августин и Тома Аквински, православни гледају на Запад, али притом заборављају на своје светоотачко предање. Никола Кавасила ће у 14. веку сачувати православну мисао на Истоку снажном богословском синтезом која није ништа друго до наставак отачке мисли. Након тога долази до ропства, варварства, опадања и отупљивања критеријума црквености православног духа. Незнање и необразованост свештенства, агитација западних мисионара, као и све недаће са којима су се сусрели православни народи, довели су до новог општег опадања, отупљивања богословске свести. Отац Георгије Флоровски говори о том периоду као о вавилонском ропству. То значи да православни губе све, и своју самосвест, и постају жртве, каткад римокатолика, каткад протестаната. Дакле, услед ових снажних западних утицаја, православни богослови стичу оно што називамо конфесионалним, вероисповедничким духом. Читање исповедања вере за време туркократије је уобичајена пракса. Оно што после наступа у свим православним земљама, па, чини се, и у вашој, јесте спор који се јавља између две струје, између оних који су конзервативног духа и оних који су за напредак. Познати људи са Истока одлазе на школовање на Запад, тамо се описмењују, постају теолози и своје знање преносе на Исток. Ови утицаји теолога и свештеника који студирају на Западу изазивају један јаз, један простор који удаљује њихову теорију од литургијског етоса. Сви православни журе да се европеизују, да постану просвећени народи, да се цивилизују, а свесни смо да желе данас и да се американизују. Ми ћемо покушати да посветимо сву пажњу оним елементима који сведоче о отуђености православног етоса, посебно нашег доба. Могло би се рећи да се сви православни народи сусрећу

са проблемом црквених јурисдикција. Историја аутокефалија са првом учитељицом, Јеладском Црквом, која изгледа да се није опаметила, дала је пример и осталима. Тако и остале помесне Цркве покушавају да се изборе и да издејствују аутокефалност, но нећемо о томе више. Рећи ћемо неколико речи о теолошким студијама које постоје на државним универзитетима, па чак и у аутономним теолошким школама које не припадају универзитетима. Академска теологија, онаква каква је позиционирана на нашим теолошким школама, час је била управљена према конзервативном начину размишљања, час ка прогресивном, у зависности од тога са којег универзитета са Запада су професори долазили, па тако и преносили своја искуства. Шта влада у таквим школама? Влада исповеднички, конфесионални дух у теологији, подела теолошке материје на гране, што је умртвило теологију, будући да ју је увело у лабораторије, влада и одвојеност теологије од Цркве, као и религизација Цркве. Могли бисмо се сетити онога што говори митрополит Јован Зизулас: Црква је сматрала да се њен живот састоји у очувању етике. Такав став је мање-више захватао све помесне православне Цркве. Али, почетком двадесетог века ипак се нешто догађа, то је поновно откривање литургијских текстова, литургијски покрет издања грчких отаца. У Русији се јављају неки богослови, људи Цркве, који се интересују за ове текстове, откривају читав овај златни рудник отачког предања Цркви. Богослови, попут о. Георгија Флоровског и других из руске дијаспоре, упустили су се у дијалог са хришћанима Запада, превели су и протумачили отачко предање хришћанским теолозима Запада и могло би се рећи да се од шездесетих година наовамо примећује једна динамична обнова. Тог препорода не би било ни без блаженопочившег оца Јустина Поповића, са чијим су се благословом и препоруком многи српски богослови школовали у Грчкој. Наша је посебна радост и част да имамо и сада међу нама главног изражаваоца ове обнове који није делао на епархијском и локалном нивоу, већ на нивоу читаве васељенске Цркве, погађате да се не ради ни о коме другоме до о Митрополиту пергамском. Теологија личности и евхаристијска теологија, разликовање природа и енергија у Богу, теологија иконе (не заборављамо оца Стаматиса Склириса) филокалијско подвижништво православног етоса, те монашко предање, вратили су новијој, млађој теологији изгубљену самосвест. Међутим, још много тога стоји на нама, штавише протагонисти ове обнове много пута осећају да се није одиграло нешто значајно. Упркос читавој евхаристијској теологији, наши свештеници, мислим на грчки клир, јер, хвала Богу, ви се овде у Србији умногоме разликујете, понашају се као да обављају своје службе у церемонијалним дужностима и као што је указао митрополит пергамски г. Јован, са погрешних основа приступају богослужењу.

Рећи ћемо неколико речи и о веронауци, која је у Србији уведена тек пре неколико година и чији је састављач и писац уџбеника управо Владика Игнатије. Он није наследио ништа од оног што ми данас наслеђујемо у

Грчкој. Наиме, ми имамо један предмет који се бави моралом и исповедањем вере, конфесионалним исповедањем вере, за који је Митрополит пергамски написао у једном свом ранијем чланку да је предмет који је незграпно ушао у школе и који сви исмевају. Дакле, ако се теологија развија на интелектуалним основама, како каже митрополит Јован, у амфитеатрима и учионицама, ако клир дела у незнању и непоткрепљен богословским истинама, ако час веронауке у школама посрће, један зилотски покрет, како се то увек дешава, преузо је на себе бригу да сачува целокупну ствар. То је покрет хришћанских организација који постоји захваљујући западним утицајима и кога не интересује развој теологије Цркве, већ само етика и морал. Они су применили једну практичну побожност, наиме, очекивало би се да теолошки препород из шездесетих година тај дух организација, морализам, академску теологију и утицај конфесија са Запада скрајни на маргину. Уместо тога, нажалост, имамо нове конфузије и чак заоштравања. Оно чувено поновно откривање отачке теологије постало је новоотачки фундаментализам, открили смо слово отаца, а не дух отаца, како је то хтео Георгије Флоровски. Организације у Грчкој могу да делују смањеним тоном и да замиру, али њихов дух је пренесен у манастире, помесне Цркве и епархије и сада је то већ један феномен који није лако уочити јер се скрива иза православне маске. Можемо га разумети из тензије која постоји данас између евхаристијске еклисиологоје у чијем центру се налазе епископ и Света Евхаристија и, са друге стране, са терапеутске еклисиологије у којој постоји један индивидулани, приватни труд да се човек очисти од страсти, бивајући као психолошка индивидуа далеко од тела Цркве које се пројављује у Светој Литургији под епископом. Нови епископи, али епископи под знацима навода, преузели су на себе улогу стараца који исправљају, руководе чак и помесним саборима у Грчкој Цркви. Већ сада имамо упоредне синоде, где се Црква образује под канонским епископом и у Светој Евхаристији или у сврху туристичке побожности, идући од манастира до манастира или од старца до старца.

Ово се односи и на црквену уметност, јер она је онаква каква је и теологија, опонашање, имитација наслеђене традиције, али без израза садашњости, како би је човек могао схватити и учествовати у њој. Списак би могао бити веома дуг, пуно је елемента који данас оптужују православни етос. Наилазимо, ипак, и на нове видове које износи Митрополит пергамски, прво имамо пустош наше новије цивилизације, имамо биотехнику, биомедицину, биоправо… Пред нама је једно ново доба. Народ тражи од Цркве да не постоји као стражар, полицајац, већ да доприноси сама својим постојањем преображењу овога света. Дакле, ја не бих могао да извучем ни један други закључак до да се поново вратим на оно што је рекао Митрополит пергамски, да је дужност теологије и Православне Цркве данас једно кретање уназад, обратно кретање, превазилажење етике и повратак бићу Цркве, онтологији Цркве и Светој Евхаристији (уп. Ziziulas, 2012).

Литература

Ziziulas, J. (2012). Ontology and Ethics. *Саборност*, 6, 1–14.

Ζηζιούλας, Ι. (2014). Το Μυστήριο της Εκκλησίας και το Μυστήριο της Αγίας Τριάδος. *Саборност*, 8, 43–52.

Krstić, Z. (2012). Impact of the Economical Crisis on the Social Structure of the European Society. *Саборност*, 6, 137–141.

Midić, I. (2015). Reconciliation in a Socio-political Dimension. *Саборност*, 9, 109–118.

Midić, I. (2016). Primacy within the Church. *Саборност*, 10, 41–50.

Stavros Yangazoglou
National and Kapodistrian University of Athens, Department of Theology, Athens

Faith and Ethos of the Orthodox Church

The purpose of this research is an analysis of ethos that has been developed, formed and enthorned by age of secularization of Church in the West, through the ethics of usiocracy (ie. "nature domination"), juridical ethics and the new civilization. Afterwards, I shall give a short description and evaluation of orthodox ethos estrangement; I shall put special emphasis on problems in modern Orthodoxy. Occured as false form of the Christian ethos, estrangement of faith is related to the secularization of the Church among the Christians from the West. The secularization has been developed in the structure and organization of life in Church, and it was undermining the Truth of the Church. Converesly, the starting points and assumptions of the modern civilization and the consumer prosperity have been located in the metaphysics of faith in Western Christianity, ie. these became part of reality that interprets the very concept of secularization. In this context, we need a new approach of the Church and theology winch would be appropriate for modern challenges.

Key words: ethos, faith, modern civilization, theology of the person, eucharistic theology.

Датум пријема чланка: 15. 6. 2017.
Датум прихватања чланка за објављивање: 10. 10. 2017.